UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Mens

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

laris autem amor eſt erga genus humanum Delphinorum, annatat ad ſimium & ſuſceptum euehere ad terram incipit. Iamque in conſpectu erat Piræus, ibidemque nauale Athenienſium, cum interrogat Delphinus ſimium, An eſſet ciuis Athenienſis? Qui cum reſpondiſſet, ſe & eſſe ciuem Athenienſem, & in ea vrbe nobilibus parentibus procreatum, Amplius ille, an noſcitare poſſet Piræum rogat. Tum ſimius: Optimum ne illum amicum & ſummum, ac inprimis familiarem, inquit, meum, ratus de homine Delphinum loqui. Quo tam impudente mendacio offenſus Delphinus, in mare ſe demerſit, & vanum ſimiolum in aquis ſuffocandum reliquit.

Contra vanitatem & mendacia hæc fabula narratur, quæ ſæpenumero glorioſulis non ſolum detrimento atque probro, ſed etiam exitio fuiſſe compertum eſt.

Opifices.

Iupiter Mercurium iuſſit opificibus dare potionem medicatam vanitate. Ille oblitus vnius generis neſcio cuius; miſcuit æqualite. mendacium vniuerſis: cum autem recordaretur poſtea horum, quicquid relictum fuerat, id totum ebibendum prius præteritis præbuit. Ideoque cum omnes opifices multum mentiantur, aliqui tamen putantur eſſe vaniſſimi.

Narratur fabula de mendacibus opificibus.

Fraudulentus.

Periculoſe ægrotans pauper vouit, centum ſe bobus rem diuinam diis facturum eſſe, ſi conualuiſſet. Dii illum, fide habita, ſanitati priſtinæ reſtituerunt. At ipſe confirmatus pannuceos boues centum finxit, & Diis immolauit. Quam rem cum indigne tuliſſent Dii, exacturi pœnas perfidiæ, immiſere illi ſomnium, quo iuberetur in certo loco littoris terram effodere, quod ibi inuenturus eſſet quadringenta M. nummum, id eſt mille Atticas minas. Quo cum expergefactus cupide perrexiſſet, & aurum quæreret, captus a Piratis fuit. At ille ſimiliter, vt Deos antea, & hos fallere tentans, pollicetur pro ſuo corpore talenta mille, immanem pecuniæ ſummam. Nam noſtratis nummi hæc fuerit circiter ſexingentorum M. aureum coronatorum. Sed cum huic illi minime crederent, abductus, & mille denariis venundatus fuit.

Fabula docet, mendacia, mendacesque homines Diis eſſe inuiſos.

Vulpes & Crocodilus.

Crocodilus Ægyptiacum eſt animal, tetrum aſpectu, atq; monſtroſum, ſpecie lacertæ, cute rugis & ſquammis horrida, vaſtum atq; informe. Inter hunc & vulpem quodam tempore certamen de generis nobilitate extitiſſe narrant. Quum autem crocodilus & maiorum ſuorum multa præclara facinora, & à ſe fortiter res geſtas prædicatione ſua extolleret, reſpondit vulpes: Nihil opus eſſe verbis, nam de pelle apparere omnia.

Hoc fabula innuit: Mendaces ipſa re ſolere coargui & refutari.

Vide Aſtutia, Fraus Veritas.

Mendicus.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

MEndicus, πτωχὸς, προσαίτης. Qui victum oſtiatim quæritat, Egenus. Hebr. *Raſch*, à verbo *Roſch*, egenus fuit, ad mendicitatem redactus eſt. Opponitur verbo *Iazaſch*, Diues fuit. *Gal. Riche.* Egenus is eſt qui nihil poſſidet: omnium enim quæ ad vitam neceſſaria ſunt, egens eſt.

Mendici nulli in Eccleſia eſſe debēt. *Deut.* 15.4. Dauid etiam aſſerit, ſe non vidiſſe iuſtum derelictum, & ſemen eius quærens panem, *Pſalm.* 37.25. multi tamen erant Chriſti tempore, quod illius temporis corruptelam arguit, *Luc.* 16.20. & 18.35. *Ioan.* 8.9. *Act.* 3.2.

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

Mendicus nullus in ciuitate ſit: ſi quis hoc facere tentauerit, vt precibus inefficacibus victum quærat, ex foro ædiles depellant, ex ciuitate vrbis curatorum magiſtratus, ex reliqua regione agrorum curatores extra fines expellant, quo regio ab huiuſmodi animali pura fiat. *Plat. de leg. dia.* 11.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes. Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quod peteret, cum id Plato non faceret: Imo, inquit, petit & ille, ſed.

Admoto capite, vt nequiſquam exaudiat alter.

Abuſus eſt Homerico carmine, quod eſt Odyſſ. α. quo ſignificauit, Platonem non minus eſſe petacem, niſi quod ille clam peteret, ipſe palam. *Laert. l.* 6.

Idem, Poſteaquam inopia compulſus cœpiſſet mendicare, his verbis ſolebat aggredi: Si cui alteri dediſti, da & mihi: ſin nemini, à me incipe. Significabat, ſe non inferiorem cæteris mendicis: itaque vt qui daret quibuslibet, daret & Diogeni: qui vero tam parcus eſſet, & nemini quicquam daret, huic tempus eſſe, vt aliqu[...] inciperet. *Laert. l.* 6.

Idem, A prodigo petebat minam, ille admiratus impo[...]ſtulationem, interrogabat; Cur ab aliis obulum pete[...] autem minam? Quoniam, inquit, ab aliis iterum me [...] ſpero, à te autem fortaſſis nunquam. *Laert. l.* 6.

Ariſtoteles obiurgatus à quodam, quod dediſſet elee[...] homini malo: Non mores, inquit, ſed hominis miſeria[...] *Laert. l. 5. c.* 1.

Idem, Ab alio, eadem de re caſtigatus; Non homini de[...] quicquam, ſed humanæ ſorti. *Laert. l. 5. c.* 1.

Stratonicus, Cuidam laudanti ipſum, vt aliquid accipe[...] inquit, maior mendicus ſum. Sentiens, non eſſe muſico[...] laudanti, ſed accipere à laudatis. *Athen.*

Anonymus, Lacedæmonius quidam videns quendam [...]gantem; Nihil: inquit, moror deos, qui me ſint pauperior[...] quet, vetus eſſe, ſub obtentu religionis exercere mendici[...] plerumque tales collectæ non impendantur diuis, qui [...] ſunt egeni, ſed improborum luxui ac libidini. *Plut. in L[...]*

Idem, Mendicus quidam petiit aliquid à Lacone, at [...] inquit, dedero, magis es futurus mendicus. Verum iſtiu[...] vitæ tuæ fuit author, qui tibi primus dedit, teque fecit in[...] pud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quod [...] diſſent, & minimo eſſent contenti. Benignitas autem in[...] ſpeciem habet magnæ virtutis: ſed ea piorum hominum [...] lit plurimorum malorum luxurioſam ignauiam. *idem.*

Antigonus Thraſillo Cynico petenti drachmam, non [...] munus regium. Cynico ſubiiciente; Talentum igitur da: [...] inquit, Cynicum tale munus accipere. Vtroque cornu [...]ſtulatoris improbitatem, quem exiſtimabat nullo dign[...] cio. *Plut. in Reg. & Imp. apoph.*

Vide Paupertas.

Mens.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOL.

MEns, Græce νόος & per κρᾶσιν, νοῦς, οῦ, ὁ, dicitur, venitque [...] do, vel à memini. *ſecund. B. Thom. prima parte, q.* 79. [...] bræi Mentem nomine cordis, recordationis & intelligen[...] tellectus frequenter exprimunt. Mentis miræ operati[...] tunt, vt variis appellationibus ea deſignaretur, quæ in [...] ſcriptis occurrunt, ad quarum diſquiſitionem lectorum [...] uitamus.

Mens igitur eſt, quæ in anima eminens, ac in Lunæ mo[...] à Græcis μήνη appellatur, modo quaſi perficitur in [...] nunc diuina, nunc humana, nunc ſumma, nunc infima [...] acie, nunc ſeſe inſpiciendo cuncta ſibi cogitatione prop[...] etiam hebeſcit, & quaſi obtunditur, hinc dementes: m[...] obcœcatur ac ſepelitur; vnde inſani.

¶ LOCI BIBLICI.

Mens pro intelligentia, θεωρητικῇ duntaxat: *Tit.* 1.1[...] ratio in non renatis, caput eſt naturæ corruptionis, *Coloſ[...]* que carnis etiam nomine ſæpe comprehenditur, *Rom.* 8. *Verſicul.* 17.18. & 2.3. *Coloſſ.* 2.18. mentis renouatio nece[...] 12.2. *Epheſ.* 4.2.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ouid. 1. Faſt. & 2. de Triſt.

Conſcia mens vt cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora: quo facto ſpemq; metumq; ſuo.
Omnia peruerſa poterunt corrumpere mentes.
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtr[...]
In cœlumq; redire animas, cœlumq; venire?
Exemplumq; Dei quiſq; eſt in imagine parua.

Ouid. 6. Faſt.

Eſt Deus in nobis: agitante caleſcimus illo:
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Iuuen. Sat. 8.

Summum crede nefas animam præferre pudori
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.

Ouid. 1. Faſt.

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet,
Sed nos in vitium credula turba ſumus.
Eſt aliquid magnis, crimen abeſſe malis.

Valer. Flac. l. 2.

Stabilem quando optima facta.
Dant animum, maiorq; piis audacia cœptis.

Hor. l. 1. Epiſt.

Hic murus aheneus eſto,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Plaut in Amph.

Qui non deliquit, decet
Audacem eſſe, & confidenter pro ſe & proterve loqui.

Ouid. 2. Amor.

Multa miſer timeo, qui feci multa proterve,
Exemplique metu torqueor ipſe mei.

Mentis oculos in Deo ſemper fixos eſſe debere.

Anthol. Sac. Iac. Bill.

Æquora qui fragili ſulcat maleſida carina,
Quid, curſum vt tendit, nocte ſilente facit?
Peruigil ad cælum tendit ſua lumina, ſydus
Spectat & in boreo iuge quod axe micat.
Quisquis iter vitæ ſequeris, vitæque perennis,
Ne tua ſint terræ lumina fixa, caue.
Semper at æthereas ſublimi vertice ſedes
Conſpice: ſic tutum lætus habebis iter.

§ Sententiae Philosophicae.

Mens humana eſt ſpiritus, per quem corpus, cui eſt connexus, vi[...] apta cognitioni Dei propter amorem, atque huic coniunctioni [...] ad beatitudinem æternam. *Viues l. 2. de anim.*

Anima eſt agens præcipuum, habitans in corpore apto ad vitam. [...] nominatur, quaſi artifex. Nam quod agit quippiam per in[...] in eo ipſo vis ineſt agendi illud ipſum, vt in pictore pin[...] præcipuum additur. Nam ſi quis calorem vel humorem, vel [...] aliquid dicat agere in corpore, ſciat, illa omnia non per ſe a[...] ab anima id habere, vt agant; Ergo anima ipſa artifex eſt a[...] non aliunde: in eo vtique corpore vim ſuam mutuans.

Habitare dicitur in corpore: Nam Deus eſt in illo corpore, non [...] habitat: & Dæmon ſe inſinuare poteſt in corpus animantis, [...] habitat anima, quod illic eius eſt manſio, tanquam in ædibus, [...] tota ſupellectile, & domeſtico inſtrumento.

In corpore. Cæterum corpus hoc actum deſcriptumque eſſe con[...], quemadmodum illius ſpeciei effectioni conſentaneum eſt. Neque enim promiſcue in quacunq; forma & figura corporis, quæ[...] anima poſſet hærere ad vitæ operationes edendas hoc certe na[...] ordine, & his legibus, quæ author vniuerſitatis à condito orbe [...]. *Viues l. 2. de anima.*

Anima eſt, quod naturaliter mouet viuum corpus.

Philippus de Anima refert, eam eſſe definitionem nominis; Ad[...] enim quæri poſſe, quæ res ſit anima: an ſit corpus, an oriatur ex elementis, an ſit aliud quam ſpiritus vitalis.

Vita eſt conſeruatio eorum inſtrumentorum, quibus anima vti[...] in corpore.

Præcipuum illorum eſt calor, & propter calorem humidum ca[...] congruens paſtus & conſeruatio illius. Quæ igitur viuentia [...] qualitates diutiſſime poſſunt conſeruare, viuaciſſima ſunt. [...]

Intellectus vel intelligentia eſt prima illa & ſimplex apprehenſio [...] quæ menti proponuntur: Nec aliter ſe habet in mente quam [...] in corpore, imaginatio in animo. Sed neque ob id ſimplex [...] quod ſimplicia tantum cognoſcat, id eſt, ſingula rerum, vt [...] ſed quod nihil aliud quam ea comprehendit, ac velut intue[...] quæ offeruntur: ea vero, quantumlibet varia, compoſita, con[...] ratiocinationes, ſermones longos & multiplices, viſa confu[...] *Viues l. 2. de anima.*

Ratio eſt collationis progreſſio, ab vno in aliud, vel à quibusdam ad aliud vel alia. Ideoque etiam diſcurſus nominatur, & reputatio; quod ſicut in vite putantur ſarmenta inutilia ita in ratione, vt ſo[...] retineatur, parum (quod dicitur) & purum quoad eius [...] poſſit. *Viues l. 2. de anima.*

Eſt autem ratio data homini ad inquirendum bonum, vt id vo[...] amplectatur. Et eſt duplex diſcurſus: ratio ſpeculatiua, cuius [...] eſt veritas, & ratio practica, cuius bonum. Prior ſiſtit ibi, altera [...] ad voluntatem. Speculatrix autem non eſt ſimplex, nam eſt [...] veritatibus, quæ ſenſu, aut phantaſia, aut ex iis collectis ratio[...] licet conſequi, quæ vocatur inferior: vel in iis, quæ ſunt ſeu al[...], ſeu magis abdita, quæ ſuperior.

Iudicium eſt cenſura, id eſt, approbatio, & improbatio rationis; diſcurſus videlicet, & clauſulæ, quod eſt in mẽte velut amuſſis quæ[...] & norma, aut vt examen in libra. Itaque dum ratio eſt in actio[...] ſua, quieſcit iudicium: ea vbi functa eſt ſuo munere, exurgit cen[...], & iudicat primum de connexione, hinc de diſcurſu, quem ſi approbet, non poteſt reprobare clauſulam: hæc ſi abſurda videatur, & receptæ, infixæque prius ſententiæ contraria, hæret iudicium, ſe[...] que falſum eſſe ſuſpicatur: ſin autem nihil metuit fallaciæ, tranſit in ſententiam diuerſam, vi argumentationis impulſum. Eaque eſt ma[...] vis, ſeu vnica potius, quæ poteſt menti adferri, ſi veriſimilis ra[...] oſtendatur, ad reliquas omnes violentias immobilis. Quod ſi non recte eſſe diſcurſum, & quæ oporteat, arbitretur, continet ac cohibet ſe, nec quoquam inclinat. Et ſicut ratio vtitur formulis, quæ ſunt de probabilitate, ita iudicium iis, quæ de argumentatione exiſtunt.

Iudicium rectum & ſanum eſt, quod apte circumſpicit, quid ex quoque naſcatur, quid cuique ſit conſequens, quid alienum, quid repugnans, quid congruens, & conſentaneum.

Voluntas eſt facultas ſeu vis animi, qua bonum expetimus, malum auerſamur, duce ratione.

Sunt autem duo actus in voluntate, propenſio ſeu amplexus boni, & auerſatio mali: orbatio eſt vtriusque, cum illa otioſa neutrum in partem inclinat.

Voluntas ipſa domina eſt omnium & imperatrix, ſed per ſe nihil habet lucis: illuminatur à mente, id eſt, ratione ac iudicio, quæ appoſita eſt illi, veluti conſultrix ductrixque, non vt regat, aut torqueat, ſed vt dirigat, & meliorum admoneat. Itaque nihil voluntas appetit, aut deuitat, niſi à ratione præmonſtratum. Quocirca actus voluntatis à voluntate quidem producitur, à ratione autem iudicatur, & ſuadetur. Atque (vt ita dicam) à ratione gignitur, à voluntate quidem producitur, à ratione autem iudicatur, & ſuadetur. Atque (vt ita dicam) à ratione gignitur, à voluntate paritur. Magiſtra eſt igitur & præceptrix voluntati ratio non domina.

Voluntas, ſecundum Ciceronem l. 4. Quæſtionum Tuſculanarum, eſt, quæ quid cum ratione deſiderat: quæ autem aduerſus rationem incitata eſt vehementius, ea libido eſt, vel cupiditas effrenata, quæ in omnibus ſtultis inuenitur.

Natura omnes ea, quæ bona videntur ſequuntur, fugiuntque contraria. Quamobrem ſi ſimul abiecta ſpecies cuiuſpiam eſt, quod bonum videatur, ad id adipiſcendum impellit ipſa natura, id cum conſtanter prudenterque fit, eiusmodi appetitionem Stoici βούλησιν appellant, nos appellamus voluntatem? eam illi putant in ſolo eſſe ſapiente. *Viues l. 2 de anima.*

Virtus & aliorum ſcientia eſt, & ſui. Diſcedendum de ipſa eſt, vt in ipſa voluntas diſcatur. Actio recta non erit, niſi recta fuerit voluntas. Rurſus voluntas non erit recta, niſi habitus animi rectus fuerit: ab hoc enim eſt voluntas. Habitus porro animi non erit in optimo, niſi totius vitæ leges perceperit, & quid de quoque iudicandum ſit, exegerit, niſi res ad verum redegerit. *Senec. epiſt. 96. ad Lucilium.*

Primum, voluntas eſt animi vniuerſi dominatrix & rectrix: voluntatis amor: rapit enim illam amor ad ſuum bonum, qui motus eſt omnium citatiſſimus, quoniam celerrimus per ſe & in præcipiti voluntatis: naſcitur enim & gliſcit volente ipſa ac libente vt tanquam impelli videatur per pronam *Viues l. 3 de anima.*

Ratio ſapientia eſt: nam nemo inter bonum malumque definiendi poteſt habere conſilium, niſi ſapientia radicitus fulciatur. Iam ipſam ſapientiam ſequitur ſemper ſociata iuſtitia: iuſtitiam virtus animi non relinquit: virtutem comitatur caſtigata ſobrietas. Quadripartita itaque eſt iſta ſapientia. Duo præterea ſunt, quæ aut faciunt paſſionem, aut impediunt, dolor & voluptas: quorum vnum ſemper reſpuit, alterum ſemper exoptat. Sed vbi voluptas inſurgit, & ratione ſtatim eiicitur, confirmatur animus, & pœna trutinata cum gloria, ſpe maioris præmii contemni incipit, antequam veniat; cum autem venerit, erubeſcit animus, non ſufferre quod voluit.

Ratio eſt itaque, cuius eſt omne, quod facimus: per illam animi punitio, omniumque vitiorum deteſtatio eſt, quæ officio periti functa cultoris inutilia ſarmenta ſuccidens, & omnem ſpiritum noxii humoris enecans, illud ſolum, quod profuturum intelligit, manere permittit. Sic ratio hominem paſſione depurandum, purum reddens, & ante paſſionem confirmat, & in ipſa paſſione corroborat. Quis non venationis, quis non piſcium eſcis delectetur? quem non grata diuerſarum auium ſagina ſollicitet? an exquiſiti terra marique cibi, vſquequo eſurire compellant? da rationem, quæ abſtinentiam imperat: concupiunt quidem omnes, ſed nemo attingit: doceturque his rebus animus delectationem ſuam vincere, & imperare protinus voluptati, vt, dum ad occaſionem martyr venerit, reiectis hisce vitiis, præſentem pœnam præteritis virtutibus non præponat. Inde Ioſeph iuſti nomine vel voce laudatus, quod libidinem in puerili ætate flagrantem ratione reſtinxerit. Deus itaque humani artifex corporis, cum hominem fundauit & mores, ſic ſingula membrorum lineamenta componens, perfecto iam corpori dominam (quæ in ea eſſet, & imperio quodam vteretur) mentem dedit, cui quædam in ipſa poteſtate obſeruationis mandata conſtituit, vt ſobrietatem teneat, diligat bonum, iuſtitiam non relinquat, & ipſa imperii poteſtate, qua corpori imperat, imperia tamen diuinæ poteſtatis obſeruat. Etenim dicet aliquis: Si ratio principatum obtinet paſſionis, cur habemus ſæpius impiam voluntatem? Si hoc exiſtimas eſſe, ridiculum eſt: nam ratio non poteſt obtinere, ne deſideretur aliquid, ſed poteſt cogere, vt quod deſideratum fuerit, prudentis conſilio ratione vincatur: vtputa obtinere non poteſt, ne iraſcaris, ſed cogere poteſt, vt nullum ſcelus iratus admittas; Turpiſſimas quoque ſimiliter voluptates non, ne concupiſcas, ſed ne his ſatisfacias, obtinebit. Non ergo extinguit penitus vitia, ſed repellit. *Flauius Ioſephus de Machabæis.*

Plato dicit, tres animas eſſe in homine: ἡγεμονικὸν ſeu λογιστικὸν, id eſt,

id eſt, rationalem, quæ (*vt Galenus diſerte dicit in 7. de Hippocratis & Platonis dogmatibus*) in capite eſt, & ſunt eius opera: imaginatio, memoria, intellectio, iudjcium, præterea ſenſibus ſuppeditare motum, & voluntarios motus regere: denique tribuit ἡγεμονικῇ eam virtutem, quam vocant animalem.

Alteram animam vocat θυμοειδῆς: huius ſedem ait eſſe cor, & tribuit ei virtutem, quam vocant vitalem, & adfectus, hoc eſt, motus ſenſitiui appetitus.

Ἐπιθυμητικὸν vocat tertiam animam, cuius ſedem eſſe inquit hepar, huius officia ſunt, nutrire, gignere. Hæc vocatur ab aliis virtus naturalis.

Anima rationalis, quantum ex ſacris literis conſtat, eſt ſpiritus intelligens, qui eſt altera pars ſubſtantiæ hominis, nec extinguitur, cum à corpore diſceſſit, ſed immortalis eſt.

Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. *Gen.*2.

Hodie mecum eris in paradiſo. *Luc.*23.

Eſt igitur anima ſpiritus, qui diſcedens à corpore tamen non extinguitur. Voco autem ſpiritum ſubſtantiam quandam ſpiritualem.

An vna ſit tantum hominis anima, ſcilicet rationalis, continens ſimul vires aliarum animarum, ſentientis & vegetatiuæ: an vero ſunt diſtinctæ animæ in homine; vegetatiua, ſentiens, & rationalis, ſicut Plato, Ariſtoteles & Galenus loquuntur, multæ & variæ ſunt quæſtiones, *vt Philippus latius diſputat.*

Mens libro & tabulæ raſæ ſimilis.

Mentis delectationes ſunt, cognoſcere creatorem, conſiderare opera cœlorum, & ſapientiam ſuam. *Plat. de ſummo bono, & de morte.*

Mens cernit, mens audit, reliqua ſurda cœcaque ſunt, & rationis indiga. *Plut.*

Præcipuus animi morbus dementia. *idem.*

Velociſſima enim rerum omnium mens eſt; nam per omnia diſcurrit. *Thales.*

Mens optima, vates eſt, & bonum conſilium. *Euripides.*

Mens bona non emitur, nec commodatur; & puto ſi venalis eſſet, non haberet emptorem.

Cogita, in te, præter mentem, nihil eſſe mirabile, cui magno nihil eſt magnum.

Humana mens facilius ſequitur, quam dicitur.

Opus eſt te animo bene valere vt corpore poſſis. *Sen. epiſt.* 8. *& lib. de ira.*

Animus nec cum adeſt, nec cum diſcedit, apparet Cicero. *in Catone Maior.*

Animi vis duplex eſt: vna in appetitu poſita, altera in ratione, quæ docet, quid faciendum fugiendumque ſit, ita vt ratio præſit, appetitus vero obtemperet.

Vt multo maiora ſunt opera animi, quam corporis: ſic eæ res, quas perſequimur ingenio ac ratione, gratioſiores ſunt, quam hæ, quas viribus. 2. *Offic.*

Corpus quaſi vas eſt mentis & receptaculum, 5. *Tuſcul.*

Mens diuinum quiddam eſt, patique non poteſt. *lib.* 1. *de anim. c.* 4. *T.* 66.

Ratio vult mentem antiquiorem eſſe, imperareque natura. *l.* 1. *de animo, c.* 5. *T.* 82.

Impatibilis ſit mens neceſſe eſt, eamque vim habeat, vt & ſpecies rerum recipere poſſit: non autem ſit ipſæ res. *lib.* 3. *de Animo, cap.* 4. *T.* 3.

Mens animi quæ vocatur (mentem autem appello eam, qua ratiocinatur & exiſtimat animus) nihil eſt re ipſa eorum, quæ ſunt, priuſquam intelligat. *ibid. T.* 15.

Mens ipſa ſi quid intelligentia complectatur, quod magnas habeat in cogitando & intelligendo difficultates, nihilominus, imo vero acrius cætera intueri ſolet. *ibid. T.* 7.

Mens ſeparata hoc ſolum eſt, quo ipſa eſt, eaque ſola immortalis æternaque eſt. Porro ea ſeparata, non eſt in nobis vllus memoriæ locus, propterea quod ſit impatibilis, nihilque accipere poſſit. *lib.* 3. *de animo, c.* 5. *T.* 20.

Mens eſt, quæ vnumquodque coniungit & copulat. *lib.* 3. *de animo, c.* 6. *T.* 12.

Mens eſt res ipſa, cum munere intelligendi fungitur. *l.* 3. *de animo, c.* 7. *T.* 36.

Mens forma formatum eſt. *l.* 3. *de animo, c.* 8. *T.* 38.

Mens ſola extrinſecus accedit, eaque ſola diuina eſt: nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis. *lib.* 2. *de Gen. anim. cap.* 3.

Qui mentem, quemadmodum in animantibus, ſic etiam in natura & mundi & totius ordinis cauſam eſſe cenſuit, is quaſi ſapiens extitit. *lib.* 1. *Maior. Metaph. c.* 3.

Nobis ratio & mens naturæ perfectio eſt. Ita fit vt ab vtraque morum origo, & exercitatio præparanda, eſſe videatur. *libr.* 7. *de Repub. c.* 15.

Pars ea animi, in qua ars ineſt & ſcientia, non mouet: ſed ſtat immobilis, *l.* 3. *de animo, c.* 11. *T.* 58.

In quibusdam animantibus pars animi, quæ eſt rationis ac conſilij atque mens ipſa, vt in hominibus ineſt: & ſi quid aliud eſt eiusdem generis, aut etiam diuinius ac dignius, *lib.* 2. *d*[...] 3. *T.* 29.

Denſiſſimis tenebris inuoluta mortalium mens in q[...] tentes errores cœcas precationes tuas ſpargis diuitias ap[...] multis exitio fuerunt: honores concupiſcis, qui plures pe[...] runt: regna tecum ipſa voluis, quorum exitus ſæpenume[...] biles cernuntur: ſplendidis coniugiis iniicis manus; At[...] quando illuſtrant, ita nonnunquam funditus domos euer[...] ſine igitur, ſtulta, futuris malorum tuorum cauſis, quaſi f[...] rebus inhiare, teque totam Numinis arbitrio permitte. [...] tribuere bona ex facili ſolet; etiam eligere aptiſſima pote[...] *Max. lib.* 7. *c.* 2.

¶ Similitvdines.

D. Chryſoſt. Aues celerrime montes, colles, maria, & ſco[...] mento temporis ſine vllo impedimento transuolant: tali[...] mens, cum pennas acceperit, cum à ſecularibus abſceſſeri[...] apprehendere poterit, omnibus erit eminentior iaculis [...] boli. Non eſt ita perfectus ſagittarius Diabolus, vt poſſ[...] altitudinem pertingere, ſed dimittit quidem iacula, non [...] tingit, ſed reuertitur ad eum iaculum inane, imo in ca[...] *Hom.* 22. *ad Hebræos.*

Vt corporis oculos, cum in fumo forte remorantur, lachry[...] per effundere, ſi vero potiantur aere purgato, & florentib[...] & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & [...] eſſe, multoque maiore aciei fulgore rutilare intelligimus: [...] tis quoq; oculus, ſi in pratis ſpiritualis paſcatur eloquii, er[...] ne dubio purus ac lucidus, & acutius cuncta perluſtrat: ſi ve[...] mum ſecularium negotiorum fuerit ingreſſus, ad innume[...] lachrymabit. *Homil. vigeſima ſecunda ad Hebræos.*

Philonis Iudæi, Sicut ſol, quicquid eſt in hoc mundo, il[...] Ita mens radios ſuos in nobis extendens illuſtrat totum ho[...] *Lib. de ſomnijs.*

Quemadmodum poſt ſolis exortum illuſtrantur in terr[...] in cœlo vero cælantur: & è diuerſo poſt eius occaſum ſ[...] dem ſpromicant, terreſtria vero cuncta obteguntur vmbris [...] nientibus: Ad eundem modum res noſtræ ſe habent, quot[...] ſuum ſplendor tanquam ſol oritur, tunc ſcientiæ reuera cœ[...] cultantur: quoties autem ad occaſum accedit, tunc fulge[...] virtutum ſtellæ ſe proferunt, quando etiam mens ipſa re[...] arte fit ſenſibilis. *ibid.*

Quemadmodum oculus alia quidem videt, ſeipſum autem [...] re nequaquam poteſt: Sic etiam mens intelligit alia, ſeipſam [...] non comprehendit. *l.* 1. *Allegoriarum legis.*

Quemadmodum principalis humani corporis pars eſt fa[...] animæ principalis pars eſt ipſa mens. *l.* 1. *allegor. legis.*

Quemadmodum corporis regimen eſt penes oculos, mun[...] penes lucis naturam: Eodem modo imperium in nos mens [...] Hæc enim eſt oculus animæ illuſtratus ſplẽdore proprio, pe[...] diſpelluntur altiſſimæ tenebræ offuſæ à rerum ignorantia. *l.* [...] *gor. legis.*

Thalaſſij, Sicut hortulanus non eradicans zizania, ſuffoca[...] Ita & mens cogitationes non purificans diſperdit labores. *A*[...] *linum Presbyterum.*

D. Auguſtini, Sicut oculi exteriores quidam ſunt ca[...] mens quiddam animi, quod in eo ſecundum participatione[...] næ rationis excellit, & tunc omnibus moribus eius bene p[...] cum ſuperna luce radiatur, vt ſit in ea lumen verum, quod ill[...] omnem hominem venientem in hunc mundum. *De vera* [...] *tia.*

Laurentij Iuſtiniani Patriarchæ. Quemadmodum cum [...] batum eſt mare procellis concitatum, ac ventis profundum [...] & quod in ipſo mouetur, humanus nequaquam valet pe[...] aſpectus: Ita quoque accidit menti, mundialibus negotiis [...] terioribusque curis, immoderatus debito inuolutæ. Freque[...] me enim agitatur, impellitur, diſperditur, anxiatur, obtene[...] captiuatur, perturbatur, &c. *De inſtitutione & regimine præ*[...] *rum, c.* 6.

B. Anſelmi. Vt aqua quieta, cum ex vna parte ſolis ſuſci[...] dium, ex altera quietum, & ipſum aliquo in pariete reddit. S[...] pacata ſuſcipiens auræ cuiuſpiam verbum, ore remittit & [...] pacatum: vt vero aqua commota radium commotum, ſic & [...] turbata, verbum reddit turbatum, & omnem exterius actum. [...] *militudinib. c.* 143.

Mercurij Triſmegiſti, Mundus nutrit corpora, ſpiritus an[...] ſenſus autem quo dono cæleſti ſola felix ſit humanitas, ali[...] tem. Neque enim omnes, ſed pauci, quorum ita mens eſt, v[...] beneficii capax eſſe poſſit. Vt enim ſole mundus, ita mens hum[...] iſto lumine clareſcit & eo amplius. Nam ſol quicquid illumina[...] quando terræ & lunæ interiectu interueniente nocte, eius pri[...] lumine. Senſus autem cum ſemel fuerit animæ conmixtus hum[...] næ, fit vna ex bene coaleſcente commixtione materia: ita vt [...] quam eiuſmodi mentes caliginis impediantur erroribus. *in A*[...] *fol.* 139.

Quemadmodum eruditus medicus ægrotantis corpus dol[...] bus aff[...]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

…rendo, illud atq; ſecando, recuperandæ valetudinis gratia: eodem modo voluptuoſam affligit animam, vt radices voluptatum. Ab hac enim omnis animæ morbus. Morbus animæ grauiſsimus impietas eſt. *In Pymandro fol.* 91.

Platonici, Quemadmodum accidit longis atque exilibus haſtis, ſi quiſquis vibrauerit capulum, reliquas haſtæ partes ad cuſpidem vſque concutiat: vtue qui longi connexique ordine funis extremitatem alteram quatiat, continuam concuſſionem per medium ad alteram extremitatem transmittat: Sic & humanæ mentis … exiguo principiorum hauſtu, ad integram rerum intelligentiam … *Ser.*28.

…, Quemadmodum ſolare lumen imbecillus & impotens viſus cernere nequit: Ita mens infirma ac inualida veritatem cernere … *Apud Stob. ſer.*2. *de Imprudentia.*

Lactant. Quemadmodum ignis obducto cinere ſopitus, ſi paululum moueris, rurſum ardeſcit; Ita mens oppreſſa ſomno, latet quidem, ſi commoueris, ſtatim euigilat. *De opificio Dei, c.*18.

D. Auguſt., Sicut aues ad volatum, equi ad curſum, alia animalia … gignuntur; Sic hominis eſt propria agitatio (vt ait …) mentis, atque ſolertia; hebetes vero atque indociles … ſecundum naturam, quam prodigioſa corpora ſimilia … *Epiſt. lib. epiſt.*414.

Rotterodamus, Vt Deus, quo nihil eſt melius, minime apparet: Ita quod eſt in homine optimum, nempe mens bona, maxime latet.

❡ Apophthegmata.

Thales olim interrogatus, quid in tota rerum natura eſſet velociſſimum? Reſpondit, mens humana. Diſcurrit enim per vniuerſa … cogitatio *Laert. l.*1. *c.*1.

Socratus, quærenti, quid in minimo maximum eſſet? reſpondit: … mens in corpore humano *Stob. ſer.*3. *de prudentia.*

… Mens eſt hominibus magnum animæ frenum, ψυχῆς … ἀνθρώποις ὅδε. *Stob. ſer. eod.*

…, mentis, inquit, eſt videre, mentis audire. Sed quomodo … ſapientiam licet propinquam, viri, quorum mentem lu… *Stob. ſer.*4.

Pherecydes dicebat, mentem infirmam veritatis non eſſe capacem, ut ſolare lumen imbecillus & impotens viſus aſpicere nequit. *ibid.*

Isocrates. Sicut ex ciuitate, quæ bonis legibus adminiſtratur, ſeditioſum hominem expellere oportet, ita inquit, ex homine, quem … malam mentem. *Stob. ſer. de prudentia.*

Phocion ſemper admonere homines ſolebat, vt mente vigilarent, … ſomnus veræ morti finitimus eſſet. *Stob. ſer. de Prudentia.*

Alphonſus, quum pro more lectioni Senecæ (quem præcipue ſemper coluit) incumberet; interrogatus à Daualo, purpuratorum … cur animus mortalium ita immenſus atque inſatiabilis … reſpondit rex, animum hominis à Deo profectum, nō prius … quieſcere, quam eo rediret, vnde profectus eſſet: eſſe proculdubio animum noſtrum Dei & æternitatis capacem, & propterea neq; … neq; ſatiari poſſe iis rebus, quæ fluxæ & incertæ eſſent. *Pan.* … *de Alphonſi rebus geſtis.*

❡ Emblema.

Mentem non formam, plus pollere.

Emblema CLXXXVIII. Andr. Alciati.

Ingreſſa Vulpes in Choragi pergulam.
Fabre expolitum inuenit humanum caput,
Sic eleganter fabricatum, vt ſpiritus
Solum deeſſet, cætera viuiſceret.
Id illa cum ſumpſiſſet in manus, ait,
O quale caput eſt! ſed cerebrum non habet.

Vide, Anima, Intellectus, Voluntas, Ratio, &c.

Mercatura.

❡ DEFINITIO. ET ETYMOL.

Mercatura, Græce ἐμπορία, ας, ἡ, & ἔμπορος, ου, ὁ, mercator, & ἐμπορεύομαι, mercor dicitur. Hebr. *Meker*, à verbo *Makar*, ſeu *machar*, vendidit, inde *marchant*, mercator, mercatura. & *Secorah*, *ſacar*, item à verbo *Sacar*, Circuiuit, vt ſolent mercatores & negotiatores perambulare multas regiones mercatura & lucri gratia.

Mercatura olim glorioſa fuit, cuius opere cum barbaris conſuetudo, amicitiæ cum regibus coniungerentur, peritia multarum rerum pararetur: ac nonnulli mercatores ciuitatum magnarum conditores extiterunt. *Plutarch. in Solone*. Eſt autem triplex mercatura, ſcilicet Nauigatio, Deuictio, id eſt, Fœneratio, & Negotiatio, *ſecund. Ariſt. l.*1. *Polit*. Negotiatio de ſe non eſt vitioſa, licet habet turpitudinem. Ideo licita eſt, ſi fit ad finem honeſtum, vel neceſſarium, id eſt, quod negotiator lucretur moderate; ſcilicet, vel ad ſuæ familiæ ſuſtentationem, vel pauperum, vel communitatis, ſi in feſto, iuſto contractu, & non ad caritiam. *ſec. B. Tho. q.*77. *art.*4.

Mercatura dicitur à mercor, illud vero à mereo, eſt enim mereri, gratia aliquid operari: vnde merere, militare. Lucanus; *Ære merent paruo.* Differunt autem merx & mercatura, quod merx eſt ſpecies ipſa, quæ emitur venditurve, à quo mercimonium & commercium quaſi contractio quædam mercium, veniunt. Mercatura vero eſt actus ipſe emendi ac vendendi merces. Mercem Varro à merendo ære dictam vult: mercis appellatio, vt vult Vlpianus, ad res tantum mobiles pertinet.

❡ Patrum Sententiae.

Deſiderio tuo locum facias Diabolo. Ecce enim Diabolus propoſuit lucrum, & mutuauit ad fraudem, lucrum habere non poteris, niſi fraudem feceris: ſed lucrum eſca eſt, fraus laqueus: ſic attende eſcam, vt videas & laqueum, quia lucrum habere non poteris, niſi fraudem feceris: fraudem autem ſi feceris, capieris. *Auguſt. ſup. Pſal.*

Omnes volunt viliter emere, & care vendere. *Idem de Ciuitat. Dei, l.*13. *c.*2.

Regula iuſtitiæ manifeſta eſt: quod à vero non declinare virum deceat bonum, nec damno iuſto afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei ſuæ *Amb. de Offic.*

In contractibus vitia eorum, quæ veneunt, prodi iubentur, ac niſi intimauerit venditor, quamvis in ius emptoris tranſierit, doli actione tenetur. *ibid.*

Qualitas lucri negotiantem aut accuſat, aut arguit: qui eſt & honeſtus quæſtus & turpis. Veruntamen vtilius eſt diſpendia pati, quam periculis negotiationis adſtringi: quia difficile eſt inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum. *Leo Papa.*

Super omnes mercatores plus maledictus eſt, ſcilicet vſurarius, quia mercator dat, vt non iam repetat: iſte autem poſtquam fœnerauit, & ſuum iterum repetit, & alienum cum ſuo tollit. *Chryſ. ſuper Matth.*

Quicunque comparat rem vt illam non integram, ſed immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui templo Dei eiicitur. *ibid.*

Eiiciens dominus vendentes & ementes de templo, ſignificauit, quod mercator (*impius, ſimoniacus, mercenarius & caupo circa ad Eccleſiæ ædificationem, & ſalutem pertinentes*) nunquam poteſt Deo placere: & ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator: aut ſi voluerit eſſe, proiiciatur de Eccleſia, &c. *idem, ibid.*

Propemodum donare videtur, qui vendit rogatus, ad ſaturatos cum mercibus ire, certamen eſt, ſuo autem arbitrio pretium poſcit, qui victu illa poteſt fere ieiunus. *Caſſ. in ep. l.*2.

Aurum vel diuitias per bella quærere nefas eſt: per maria, periculum: per falſitates, opprobrium. per agriculturam vero, licitum eſt, honeſtum vero eſt lucrum, per quod nemo læditur, iuſte acquiritur, & nulli præiudicatur. *Caſſ. in epiſt.*

❡ Sententiae Poeticae.

Horat. epiſt. l.1. epiſt.1.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Idem l.2. epiſt. ad Iulium Florum.

Plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

Horat. l.1. Ode 1.

Luctantem Icariis fluctibus Africum,
Mercator metuens, otia & oppidi
Laudat rura ſui: mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.

Ex Græc. Comic.

Ἐπὶ χρήμασ' ἰδὼν ἔμπορος φρονεῖ μέγα,
Ὧν ἐστι πάντων ἐνίοτ' ἄνεμος κύριος.
Mercator opibus inſolens tumet ſuis,
Quam dominus harum ſæpe ſit ventus tamen.

❡ Sententiæ Philosophorvm.

Quid ſtultius, quam venditorem vitia rei, quam vendit, narrare? & quaſi præco prædicere, domum peſtilentem vendo.

Hoc genus cælandi quis non videat? Certe non apti, non ſimplicis, non ingenui, non iuſti, non boni viri: ſed potius verſuti, obſcuri, aſtuti, fallacis & callidi. *Cic. l.*3. *de Offic.*

Primum improbantur hi quæſtus, qui in odia hominum incurrunt, vt portitor & fœnerator.

Illiberales & ſordidi quæſtus ſunt mercenariorum omnium, quorum opera, non quorū artes emuntur, eſt enim illiberalis ipſa merces authoramentum ſeruitutis. Sordidi etiam putandi, qui emunt à mercatoribus, quod ſtatim carius vendant, nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur, nec vero quicquam eſt turpius vanitate, neque enim quicquam ingenuum habere poteſt officina.

Mercatura autem ſi tenuis, ſordida putanda eſt: ſin copioſa, magna & multa vndique portans multiſque ſine vanitate impertiens, non eſt admodum vituperanda. *idem, l.*1. *de Offic.*

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN